

בס"ד

ערשב"ק ויצא תשפ"ז

"מכון שבתך"

אות יו"ד - מאמר ב'

יו"ד ויד

נקודה קו ושטה שביו"ד

המועקב שביו"ד

העשירי אינו בר מדידה, וכן העשירי אינו מן המדה

מלשון הרמ"ע מפאנו

מלשון ספר החייט

המעוקב נסתר ביו"ד ומתגלה בה'

מלשון הגרי"א חבר

עוד בעניין יו"ד ויד

דף היומי - מסכת בכורות - מעשר בהמה - מאמר ב'

סוד אלול ומעשר בהמה בסוד נעוץ סופו בתחילתו

עשירי מאליו קדוש

עוד בעניין הבכור והמעשר

שיעורים הנאמרים מפי מוה"ר

ר' אברהם צבי קלוגער שליט"א

ביהמ"ד "נזר ישראל" בית שמש

לקבלת המאמרים בדוא"ל: nezerisroel@gmail.com

מכון שבתך

אות י׳ – מאמר ב

יוד ויד

נקודה קו ושטח שביו״ד

יו״ד ויד ויידוי

באותיות דר״ע איתא שהאות יו״ד הינה מלשון יד, ובספר הכתב והקבלה וכן בעוד מפרשי הלשון האריכו שהלשון יד הינה מלשון התפשטות וכמו שמצינו שהזריקה נקראת בשם יידוי, ויפול על האות יו״ד לשון של התפשטות, כי יש בה נקודה והיא השורש לכל האותיות המתפשטים הימנה, ולכן היא נקראת על שם היכולת והכח הטמון בה להתפשט.

ומזוית אחרת: כל מה שעתיד להתפשט ממנה כבר טמון בה בנקודתה הראשונה בעודה בצורת י׳.

נקודה קו ושטח שבמילוי יו״ד

ולא עוד אלא שכבר כתבו הקדמונים (ראה בשערי גן עדן על האות י׳, ובשל״ה וברמ״ע, וכן בעוד ספרים[א]) שהמילוי של יו״ד מורה על הכוחות של ההתפשטות הטמונים ביו״ד, שהרי יו״ד היינו נקודה וקו ושטח, כי הנקודה היא היוד עצמה ואח״כ נמתח ממנה קו אורך כלפי מטה ואז נעשית לו׳, ושוב אם נמתח עוד קו ברוחב נעשית לד׳, ואז יש לנו שטח, ונמצא שהאותיות של י׳ ו׳ ד׳ שהם נקודה קו ושטח מבטאים את התפשטות הנקודה כדוגמת היד המתפשטת מחוץ לשטח הגוף.

נקודה קו ושטח בשלשת חלקי הי׳ בצורתה

והנה לא רק המילוי של היו״ד רומז להתפשטות של נקודה קו ושטח, אלא כתב השל״ה[ב] הקדוש שגם שלשת חלקי האות י׳ עצמה בצורתה רומזים ג״כ אל הג׳ הנ״ל, והיינו שהרי הי׳ יש בה את גוף האות ואת קוצה העליון ואת רגלה התחתון, ונמצא שרגלה התחתונה היא קו האורך הנמשך כלפי מטה, וגוף הי׳ עצמו הוא קו הרוחב וקוצו העליון הוא הנקודה שהיא שורש הכל.

הרי לן: הן במילוי האות יו״ד, והן בצורתה עצמה בג׳ חלקיה, את המשמעות של כח ההתפשטות של אות זו, והיינו מלשון יד וידה,

---

[א] מבוא לחכמת הקבלה (חלק ב שער ו פרק ב), ״מה שאין כן הכלים רמוזים באות א׳ בציור יו״ד המורה על בחי׳ כלי בשיעור מדות שבו - נקודה קו ושטח, ג׳ אותיות יו״ד. וכמו שג׳ אותיות אלו הוראתן רק על התחלת ג׳ בחינות אלו, דהיינו היו״ד נקודה ראשית הקו, והו׳ קו ראשית השטח, והד׳ שטח ראשית הנפח, כמו כן כאן רק התחלת הכלים בכללות לבד״.

[ב] של״ה הקדוש - תולדות אדם - בית ה׳ (כו) ״והנה עשר ספירות הם י׳, ו׳י׳ במילוי ׳יוד׳ נרמז בה נקודה קו ושטח ב׳י׳. י׳ אינה אלא נקודה י׳, ו׳ היא קו, ׳ד׳ יש בה אורך ורוחב הוא שטח. והכל נכלל בנקודת י׳, כיצד, ל׳י׳ יש גיו ורגל וקוצה, בהתפשטות רגל נעשית ׳ו׳, ובהתפשטות גיו נעשית ׳ד׳, וקוצה רומז לכתר ששם הנעלמים מתעלמים.

המורים על התפשטות כיד האדם היוצאת ומתפשטת חוצה לו, כאחד המיידה אבנים ומפשט כוחו לבחוץ.

דו פרצופים במילוי היו״ד

ועוד כתב השל״ה[ג] הקדוש שהמילוי של האות י׳ ירמוז לד״ו פרצופין היוצאים ממנה, כי הו׳ ירמוז אל התפארת וששת המידות והד׳ ירמוז אל המלכות כידוע, וכל אלו כבר כלולין בשרשן אצל האות י׳ שהיא בכתר ובחכמה אשר מאין תמצא.

**

המעוקב שביו״ד

מהו מעוקב

ועוד איתא שנקודה קו ושטח ומעוקב הם כוללים את כל סוגי המדידות, ומעוקב היינו דבר שיש לו כבר גם גובה, דהיינו אם יהיה שטח מרובע לבד יש בו עדיין רק אורך ורוחב, אולם אם יהיה בו גם גובה נמצא שיש לו ג׳ מימדים, ואז יקרא בשם ״מעוקב״ ושורש תיבה זו היא מלשון הכתוב ״והיה העקוב למישור״, כי המישור הוא ישר, אולם העקוב כבר גבוה והוא מכפיל את האורך והרוחב.

תשעת החלקים שיש בשלשת המימדים והעשירי שהוא כללותם

ובאמת שישנם תשעה חלקים בכל דבר שיש לו גובה, והם שלשת מימדיו שהם: אורך רוחב וגובה [או עובי], שיש בכל אחד מהם ראש תוך וסוף [בקו האורך], או ימין שמאל אמצע [בקו הרוחב], או מעלה מטה ואמצע [בקו הגובה], והעשירי היא הכלליות של כל החלקים יחדיו שזה למעשה מספר שכולל את הכל יחד.

וכשנעמיק בזה הרי לן שזה גופא המשמעות של האות יו״ד, כי הלא איתא בספר יצירה שיש הדגשה מיוחדת בעשר הספירות ש״עשר ולא תשע, עשר ולא אחד עשר״, כי באמת מצד הבריאה אנו רואים רק תשע חלוקות כנ״ל, שהם שלש חלקים בכל מימד, וא״כ היכן העשירי שהיא מידת המלכות שלכאורה אינה קיימת, ולא עוד אלא שהיה אפשרות לומר שכן הוא הדבר מצד שרשו, שהרי המלכות אינה בכלל קומת המידות של המשפיע, אולם על זה באה המשנה בספר יצירה לחדש שיש עשר, להורות שהכלל הכולל את כל הפרטים היא מידת המלכות שבאמת אין לה חידוש מצד עצמה כי אם זה שהיא כוללת את כל חלקי ההשפעה בנקודה אחת, וזהו שהיא ״לית לה מגרמה כלום״

[ג] שם: ״והנה הנעלם של י׳ בחכמה, דהיינו המילוי יוד׳ יוד׳, כי שם הותחלו לקנות ענין ישות בהעלם סוד ד״ו פרצופין, כמשל הבן בכח מוח האב י׳ שהוא סוד קו זהו תפארת, כי נודע ששלושה קוין הם, קו החסד קו הדין קו הרחמים, קו הרחמים הוא תפארת ממוזג וכולל כל הקוים, על כן תפארת כולל ששה קצוות ומשפיעים למלכות. ועל זה רמז הכתוב (זכריה א, טז), וקו ינטה על ירושלים, וירושלים רומז למדת מלכות כנודע, כי שם בית המקדש שבו שם יהו״ה התפארת הנקרא יהו״ה, ועל כן נהגה בבית המקדש, כי המלכות היכל ליהו״ה, על כן י׳ שהוא קו הוא תפארת. והוא הקו הגדול ההולך מעלה בסוד הדעת עד הכתר שהוא רום המעלות, בסוד נחלת יעקב נחלה בלי מצרים, כנודע יעקב מרכבה לתפארת, מה שאין כן קו החסד אינו אלא עד החכמה, וקו הדין עד הבינה״.
״ואות ד׳ שהוא התפשטות לאורך ורוחב היא המלכות, כי לשם נתפשט כל השפעת האצילות. והיא גם כן ד׳, כי הוא רגל רביעי במרכבה. וגם ד׳ במספר הקדמיי עשרה, כי המספר עד ד׳, דהיינו אבג״ד עולה עשרה, כי היא ספירה עשירית. וגם ד׳ לשון דלת, כי היא השער לה׳ צדיקים יבואו בו״.

אולם היא כוללת הכל והיא הנותנת מקום לכל תשעת החלקים של שלשת המימדים.

זה הכלל לאתויי מאי בעין הפנימיות

וזה ממש האות י׳ שהיא כטיפה הכלולה מכל שייפין דגופא, ולכן אין היא ניכרת למציאות מחודשת ולכן צורתה י׳, ובגמרא איתא תמיד, זה הכלל לאתויי מאי, והיינו שהכלל לכאורה לא הוסיף כלום והיינו שהמלכות אין לה שום שום ביטוי של חידוש, כי אם היותה כוללת את כל חלקי ההשפעה בנקודה אחת. וזה גופא מן החידוש והוא התוספת של מספר העשר לאחר תשעת החלקים הנ״ל שיש בכל דבר הנמדד.

עם הכולל

וזה גם ההבנה במה שידוע שמוסיפים במספר של גימטריא עוד אחד הנקרא ״עם הכולל״, והבני יששכר[ז] הביא לזה מקור (ראה בהערה), וההבנה בזה כי כשיש לנו למשל ״שלחן״, אזי יש כאן את דף השלחן ואת ארבעת רגליו ואת מסגרתו ואת הברגים המחברים בין חלקיו וכן כל פרטיו, אולם בהיות השלחן בשלימותו הרי שניתוסף כאן עוד מציאות חדשה שעליה חל השם ״שלחן״, וזה ה״כולל״, שזה עוד מציאות חדשה ולכן הכלליות מוסיפה עוד מספר בגימטריא, וזה הנקרא ״עם הכולל״.

ולהנ״ל זהו כח העשירי שהוא הכולל את כל אלו שלפניו יחד ואינו מוסיף עליהם כי אם זה שהוא כוללן יחד, והיינו דלית ליה מגרמיה כלום רק כח הכלליות של כח המשפיע.

**

הנקודה אינה בת מדידה וכן העשירי אינו מן המדה

הנקודה אינה נמדדת

ויבואר עוד, דהנה נקודה, הרי היא עגולה והיא תחילה וראש לכל הצורות הנמשכות ממנה, אולם היא עצמה אינה בת מדידה כלל וכמבואר באחרונים[ח] שהכלל של ״כל שיש בהיקפו שלשה טפחים יש ברוחבו טפח״ אינו מדויק, ולכן אי אפשר למדוד את ההיקף בדיוק, וכל זה כי העיגול באמת אינו בר מדידה מדוייקת, כי אי אפשר למדוד את ההתעגלות, שהרי אינו קו ישר. והארכנו בזה במק״א.

העשירי אינה נראה לעין כי אינו מן המדה כנקודה

ומעתה נבין שהאות י׳ שהיא העשירית, צורתה כנקודה וכמו שכתב בעל התמונה שבאמת אין לה צורה כלל, [או לפי מה שכתבנו שהקוצו של יוד הוא אינו בר צורה כי הוא השורש של האות הזו], ולכן אין ניכר בבריאה כי אם תשעה כוחות שיש בכל דבר, וכמו שכתבנו

[ז] בני יששכר (מאמרי חדש סיון - מאמר ב), ״והנה עם היות שכן הוא רגילות המקובלים בחושבם גימטריאות כאשר נחסר אחת מהחשבון מוסיפין הכולל, והוא נרמז בתורה בדברי יעקב אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי [בראשית מח ה], ראוב״ן שמעו״ן בגימ׳ אפרי״ם מנש״ה בהוסיף הכולל (גם זה הביא בספר הנ״ל, ממרן החיד״א [מערכת ג׳ אות י״ד]), עכ״ז לא דבר ריק הוא וטעמא בעי בכל מקום, ויש לפרש עפ״י מה שכתב הרמ״ע זלה״ה טעם שנבחר סינ״י שמספרו ששים רבוא כזה, י׳ פעמים ס׳ הרי ת״ר, נ׳ פעמים ת״ר הרי ל׳ אלפים, י׳ פעמים ל׳ אלפים הרי שלשים רבוא (עי״ש [עשרה מאמרות] מאמר חיקור דין חלק ב׳ פרק ל״א ותבין), עוד אמרו, שישראל היו באותו הזמן ששים רבוא חסר אחד ויחידו של עולם הצטרף עמהם להשלים מניינם, ולזה ג״כ סינ״י בגימ׳ ענו״ה עם הכולל, כביכול להורות ענותנותו של יחידו של עולם שנצטרף עמהם להשלים מנינם״.

[ח] שו״ת חתם סופר (חלק או״ח תשובה קנג) ״בשגם שבלא״ה האי כללא דכל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו שלשה אינו מדוקדק וכאשר ביאר עין בעין בתשובות חוות יאיר חו״י, זהו מה שנ״ל בזה״.

לעיל שזה ראש תוך סוף במימד האורך, וימין שמאל אמצע במימד הרוחב, ומעלה ומטה ואמצע בקו הגובה, ואילו הכח העשירי אינו נראה לעין הגשמית אלא הוא נקרא כלליות הכל, והיינו כי "נעוץ סופו בתחילתו" וכמו שבאותיות אנו רואים שהאות העשירית חוזרת לנקודה, כן הוא בזה שהכח העשירי אינו נראה לעין וזה כי הוא חוזר לנקודה שהכל התחיל ממנה והיא אינה בת מדידה.

מקום הארון

וזה סוד מה שאחז"ל בפ"ק דמגילה שמקום הארון אינו מן המדה כי הארון הוא המקום המקודש ביותר בבריאה וכדאיתא בפ"ק דכלים (י:) שיש עשר קדושות בארץ ישראל זה למעלה מזה וקודש קדשים למעלה מן הכל ולכן שם מאיר הארת הנקודה כמו שהיא באופן שאינה נמדדת וממילא הרי היא בגדר "סמוי מן העין" ולכן אינה מן המדה כי אינה בת מדידה אלא למעלה מכך.

מלשון הרמ"ע מפאנו

ונביא בזה עתה מלשונו של הרמ"ע מפאנו על כל הדברים הנכתבים לעיל, בלשונו הזהב כי רב הוא להחכים בשרשי הדברים, והדגשנו הדברים שנתבארו במאמרינו עד כאן.

כתבי הרמ"ע מפאנו - מאמר מאה קשיטה - סימן סג

"הנקודה הלמודית שאין בה ממש אלא שהיא ציורית מחשבית גם לאנשי החכמה ההיא ערומה כיום הולדה הנה נדרשת לנו בשני פנים נחלקו בהם ילדי נכרים כי לא ירדו לעומקן של דברים ומבלי דעת הסוד ויסודתו לא מיניה ולא מקצתיה הנה הנם מכחישין זה את זה לא ידעו ולא יבינו שהכל אמת אם בסוד חכמה בהיותה ראשית התפשטות הקו והיא נקודה דנעיץ בגופן של אותיות כגון יוד של שם שישנה בתחלת כתיבת הה"א והוא"ו בעצם או בפני עצמה נקודה דלא נעיץ בסוד הכתר הנקרא אין לרוב דקותו והעלמו הנרמז בעוקץ היוד שהוא תג בעלמא ואינו נרגש במבטא [בכת"י - חוצה לה] כלל".

"ועוד כבר אמור שאין התג הוא הכתר אלא סוף הדעת מראה מקום עלויו של כתר על שאר כל הספירות והנה הנקודה מטבע המציאות כחה יפה להתגלגל מעצמה אל עצמה ולבא בג' (קושרין) [קוטרין] לאורך ורוחב ועומק כנגד מקורות החסד הדין והרחמים שהכתר מקור נעלם לכלם וגם החכמה עם היותה שרש פרטי לקו החסד הרי כתיב בה כלם בחכמה עשית בסוד תלת מוחין שבה כנודע".

"והנה הנקודה בפשיטותה בכ"מ שהיא אינה מתחלקת וכחה כמוה לכן אותו הכח כמות שהוא שלם מתפשט כלו לכל א' מהקוטרין נמצאו גם הם צריכים להתפשט עוד פעם אחרת אעפ"י שהם קוים בכח לא בפועל והוא פירוש קוטרים מלשון מקדרים בהרים כי הם בוקעים ונוקבים ופותחים את הנקודה בכדי שתוכל אח"כ להוציא הקוים בפועל בהתפשטות שני כי אמנם מטבע הנקודה הגנוז בהם דיהיה עביד כי הוא הגורם כפל ההתפשטות והרי הראשון כבר אמור אך השני נחלק ונפסק שאין צורך להתפשט עוד לפי שהקו מקבל חלוקה כמ"ש וכב"מ שיש חלוק אין עוד התפשטות שהרי כאן אינו תופס כל הנקודה אלא מושך עמו הכח הצריך לכל א' מהם חלק בחלק".

"ועוד יונח שהקוטרים יצאו מכלל נקודה ולא באו עדיין לכלל קוים גמורים הנה מעיקרא כל קוטר אנו רואים אותו שהוא כח קו בפני עצמו אין לא התחברות עם השאר כיון שלא נגמרה מלאכתן אלא

כח הכתר או החכמה בסוד ההוא מוחא סתימא הכולל ג' המוחין שזכרנו מתפשט בהעלם לימין תחלה סוד נהירו דחכמתא ואחריה לבינה ולדעת שמאל ואמצע ועדיין הן חשובות כאחת אבל אחרי ההתפשטות השני שאז היא שעת חבורן ממה שהיו בודדין ולבסוף נתערבו אז יהיה החסד אורך והדין חמחסעזמק אבל מתחלתן שכלן קטרין נפרדים זה מזה הנה כל קו הוא עצמו אורך אלא שא' מהם אורך האורך והב' אורך הרוחב והג' אורך העומק".

"והנה האורך התחלה לכולם ובהתפשט כחו אליהם כל א' כראוי לו הואיל ואורך הקו סובל החלוקה יש ברירה לשאר הקצוות איש בביתו על עבודתו ועל משאו ימשך מזה שאין צורך להרבות עוד בהתפשטות אלא לחלק הקוטרים הראשונים כל א' לג' שלישים וממילא יתחברו חלקיהם כדי שיהיה לכל א' מהם אורך ורוחב ועומק ואולם הנקודה אינה נכנסת במספר גדרי הגוף המשוער לנו במרחקים הללו כי כפי הנחתנו לקיים כל דבר היא אין או יש מאין אשר איננו יש גמור נשארו בידינו החלקים הנמנים שהם ט' לבד ובהתחבר הקוים זה לזה והצטרף חלקיהם הוקבע המקום הסובלן שהוא מציאות עשירי ובנוחו הוברר קצה המעלה והמטה וכן ליתר הקצוות מגדרי הבנין שהם פנים ואחור ימין ושמאל אחרי שנתעלמו המקורות ונסתלקו מן הקצוות שלא להמנות עמהם כי אמנם המקורות האלה במוחש הם ראשי הקוים ונבלעים במקום חבורין לזויות ובמושכל הם כח החסד הפשוט אשר בג' ראשונות חשובות כאחת".

"וזה משל נאות אל הספירות הנכללות ביוד שהיא נקודה ומלואה ו"ד קו ושטח והם חכמה דעת בינה אשר קדמו לעולם דכתיב ביה חסד יבנה שכל הצדדין הללו למחלקותם נדרשים בו".

**

מלשון פירוש החייט על ספר מערכת האלוהות

ועוד נביא בזה מפירוש החייט על ספר מערכת האלהות - פרק שלישי שגם האריך לבאר הרבה ממה שהזכרנו במאמר, ובלשונו הזהב מוסיף בזה עוד כהנה וכהנה בטוב טעם ודעת.

פירוש החייט על ספר מערכת האלהות - פרק שלישי

"והנקודה הואת היא היו"ד אשר בראש השם הנחלקת לשלש קצוות ראש תוך סוף, וכנגדם באה מלובשת בשלש אותיות שהם יו"ד וא"ו דל"ת, והיא עצמה יש בה עוקץ בראשה ועוקץ בסופה וגובה באמציעתה. ובאמרי ראש תוך סוף, ר"ל ראש וסוף לסדר הנבראים כמו שיתבאר במערכת הממוכה לואת. והנקודה הואת היתה עיסה לל"ב נתיבות אשר הם עשר ספירות וכ"ב אותיות".

ואחר כך ממשיך עוד: "ועתה אני בא להודיעך איך מהנקודה הזאת היה מוכרח שיתפשטו ממנה עשר ספירות לא פחות ולא יותר, וג"כ למה נקראו ספירות, כי זה תלוי בזה. דע לך אחי כי החכם ר' עזריאל ז"ל בשאלות ותשובות שלו בענין האצילות, אמר אצל זה הענין כי כל נקודה באה בשלש קוטרים אורך ורוחב ועומק, ובשתכם זה בזה בדרך המספר המרובע הג' נעשו ט', ועם המקום הסובלם הם עשרה. ולא ייטב בעיני הטעם הזה משתי סבות. האחת כי ההקדמה איננה אמיתית, מפני שהקוטרים הנזכרים הם בעלי כמות, והנקודה אין לה כמות כי היא סוף הקו. ועוד הייטב בעיני יי' שהקוטרים הנזכרים אשר בהם יוגדר הגשם ייוחסו אל האצילות, והלא באלהות הגשם חלף הלך לו. ומפני שגברא רבא הוא ראוי להליץ בעדו בכל מאמצי כחי. הלא בחשבון יש אורך ורוחב ועומק, כי המספר המוכרח הוא האורך, כמו מן הא' עד הי' מספרם המוכרח הוא נ"ה, והמספר המרובע שלהם הוא הרוחב, והמספר המעוקב שלהם הוא העומק, וזה צורת שלשתם".

"א' א' א', ב' ד' ח', ג' ט' כ"ז, ד' י"ו ס"ד, ה' כ"ה קכ"ה, ו' ל"ו רי"ו, ז' מ"ט שמ"ג, ח' ס"ד תקי"ב, ט' פ"א תשכ"ט, י' ק' אלף, ופירוש מרובע הוא כפל המספר על עצמו, והמעוקב הוא ששוה ארכו ורחבו

ועמקו, דרך משל כמו כ"ה שהוא מרובע ה', וקכ"ה הוא מעוקב ה'. והערך בעצמו שיש מהא' ועד הי' זה הערך יש בכל מספר מהאחרים, כי יש בו אורך ורוחב ועומק באופן הנזכר".

"ואולי מפני זה אמר החכם הנזכר, כי הנקודה הנאצלת אשר נכנסה במספר יש לה אורך ורוחב ועומק, וכשתכלול כל אחד עם חבירו ותכה זה עם זה בדרך מספר מרובע תמצא ג' פעמים ג' והם ט', ועם המקום הסובלם הם עשרה. ואף על פי שיש מקום לזה הטעם, יש בזה טעם יותר מספיק (רמז אליו הרב) והוא זה, כי המספר הכולל הוא העשר אין עוד מלבדו, וזה כי כל מה שלמעלה מעשר חוזר אל האחד, בין מצד האחדים כמו י"א י"ב י"ג וכו', בין מצד העשיריות כמו כ' ל' מ' וכו' כי הם הכפל ממערכת העשרה. ומאחר שהאצילות נכנם במספר, ראוי שיתפום המספר היותר כולל שבמספרים".

"ויש אצלי טעם יותר מספיק מאד נאהב אצלי ומקובל מרבותי והוא זה, כי מאחר שהאצילות בא בנקודה יש לנו להודות על ברחנו שיש לנקודה הזאת ראש תוך סוף. יש לנו להודות בסוף מאחר שאנו רואים (כי הנבראים מהנקודה הזאת יש להם סוף) כי אם היו נבראים מצד הכח אשר אין לו סוף, היו הולכים לבלתי סוף והיו לעולם קיימים, ולא זאת היתה הכונה, כי המה יאבדו ואתה תעמוד. ומאחר שהכרחתי מזה הצד שיש לה סוף א"כ יש לה ראש, כי אין סוף בלתי ראש ואין ראש בלי סוף (כי הם מהמצטרף)".

"ואולי לזה כיוון דוד ע"ה במה שאמר לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד (תהלים קי"ט), הפירוש כי מצד התכלה של הנקודה הזאת אנחנו מכירים שהיה לה קץ ר"ל התחלה, וההתחלה הזאת היא מהאין סוף, אלא שהנקודה הזאת יש לה רוחב גדול וכוללת כל הדברים הנבראים בצווי עלות העלות, וז"ש רחבה מצותך מאד. והשמר לך ושמור נפשך מאד מלחשוב באמרי ראש תוך סוף, שהכוונה בו ראש וסוף כמותי חלילה, אלא בענין הכח כי יש הבדל בין העילה והעלול, ובענין שהנקודה הזאת היא ראש וסוף לסדר הנבראים כמו שתראה לפניך בע"ה. ואחר שהכרחתי שיש לה קץ וסוף, יש לה תוך והוא האמצע.

"והעולה מזה הוא כי יש לה ראש תוך סוף הרומזים היה הוה יהיה, וגם אני ראשון ואני אחרון וכו'. ומפני שכל אחד מהשלשה קצוות הנזכרים בנקודה כלול מהשלשה, כי בראש יש ראש תוך וסוף, וכן בתוך וכן בסוף, שעולים באופן הזה לט' כשנכה זה עם זה כדרך מספר מרובע כי ג' פעמים ג' הם ט', ומספר המרובע נשתמש ממנו בחכמת הקבלה על כי הוא נותן כח הכלל בכל פרט ופרט מהכלל".

***

ובעמק המלך כתב ג"כ חשבון שיש תשעה והעשירי הוא כלליות הי' בעצמה, אולם קצת באופן אחר, ונביא כאן לשונו בזה.

עמק המלך - שער א - פרק לז

פרק שלושים ושבעה:

"אות היוד . הנקודה עצמה עשה ראש תוך סוף, וגם היא ראש לעשיריות וסוף האחדים, ולכן חוזרת לאחד, וכן הק' לעשיריות, דהיינו עשר פעמים עשר, וסימנך האלפא ביתא של אי"ק בכ"ר גל"ש. היוד רומזת לעשיריות, להיות כי יש לה ראש תוך סוף, וכבר ידעת שהראש כלול מראש תוך סוף, וכן כל הג' נמצא שהם ט' והיוד עצמה היא יוד, הרי שנרמז בה העשרה".

**

המעוקב נסתר ביו"ד ומתגלה בה'

המעוקב אינו מתגלה בצורת הי' רק במספרה

והנה עד עתה נתבאר בדברינו שהיו"ד יש בה בצורתה אורך ורוחב, והם הו' והד' שבמילואה, אולם החלק המעוקב כלומר המימד השלישי של הגובה אינו ניכר בצורת האות י' אלא במספרה, כי מספר העשרה בא לאחר שיש שלשה מימדים שהם כוללים תשעה חלקים והעשירי יהיה כלליות הדבר, אולם בצורת הי'

ובמילוי שבה שהם האותיות ו"ד, אין ניכר הגובה [או העובי] שהוא המימד השלישי, אלא אדרבא רק האורך והרוחב ניכרים באותיות ו"ד. אתמהה.

ואולי היה אפשר לומר שאם נכתוב את הי' עם הקוצא דר"ת נמצא שהקוצא דר"ת הנתלה בגוף הי' בשמאלה כלפי מטה, הוא הוא מימד העובי השלישי, וכן היה אפשר לומר שהקוצו של י' למעלה הוא המרמז את המימד השלישי של העובי, ואילו גוף הי' מרמז את הרוחב והרגל של הי' את האורך.

דברי הגרי"א חבר שרק בה' מתגלים שלשת המימדים

אולם הגאון רבי יצחק אייזיק חבר העיר בזה בספרו אור תורה (אות כו – ראה לשונו להלן במסגרת), וכתב שדווקא באות ה' שיש לה חוץ מצורת האורך והרוחב עוד רגל שלישי בסופה, שאינה מחוברת לקו האורך והרוחב, לכן הוא המסמל את המימד השלישי של העובי, ולכן אחז"ל שהאות ה' מסמלת את העולם הזה והאות י' מסמלת את העולם הבא, בהיות שרק לאחר שנתגשם הדבר יש בו שלשה מימדים והיינו האות ה' המסמלת את העולם הזה.

מם וסמך שבלחות נמשכות ממילוי ו"ד של היו"ד

וביאר עוד שזה מה שאחז"ל שמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, היינו כי המ"ם והסמ"ך הם בשרשן האותיות ו"ד של מילוי היו"ד, כי מהו' נעשה ס', בהכפלתו לעשר, ומהד' נעשה ם' בהכפלתו לעשר. ואלו בנס היו עומדין כי עדיין הם אורך ורוחב בלי גובה וזה מבטא שהדבר עדיין רוחני ולא נתגשם. אבל לאחר שהדברות נכתבו בלוחות, נתגשמו ויש להם כבר גם עובי וכמבואר בחז"ל מידת עובי הלוחות, ואז כבר יש אחיזת היצר ומקום הנסיון אולם כשהתורה עדיין רוחנית היא רק בבחינת יו"ד והיינו מ"ם וסמ"ך שבלוחות. והדברים נפלאים.

יוד רמוז בוידי משה כבדים שבלוחות

ובזה יפתח לן הארה בדברי הפסיקתא דרב כהנא (נספחים אות א) שכתב שלעתיד הקב"ה מנחיל ש"י עולמות לצדיקים שנאמר "להנחיל **אהבי** יש" ומפרש שם שהאותיות של **אהב"י** מרמזים לאברהם יצחק יעקב ומשה, והאות י' של אהב"י היא מרמזת למשה, וממשיך שם הפסיקתא בזה הלשון: "ומנין שיו"ד של משה היא שנאמר: וידי משה כבידים (שמות יז יב) וכשם שיו"ד משמש כל אותה התיבה כך משה משמש כל התורה כולה שנא' זכרו תורת משה עבדי (מלאכי ג כב)".

והיינו שהאות יו"ד בשלימותה, נרמזת בתיבת "**ויד"י** משה כבדים" ועל פי דברי הגרי"א הנ"ל יובן שדייקא בלוחות שכבר היה בהם התגשמות של גובה ועובי ממילא נעשו כבדים וכבר לא היו בדרגת המ"ם והסמ"ך בלבד, שהם המילוי של היו"ד, אלא קיבלו גם את המימד השלישי בצורת האות ה' וממילא ננעשו כבדים.

ושלישית אפילו טפח לרמז על מימד המעוקב

ועל פי דבריו נבין גם פתח חדש להא דבעינן בסוכה שתים כהלכתן ושלישית אפילו טפח, ובגמרא מבואר שהטפח הנוסף אינו מחובר אל השתיים כהלכתן, אלא הם בצורת האות ה', והרגל השלישית של הה' מחוברת אל השתיים כהלכתן על ידי צורת הפתח.

ומעתה ניתי ונימא שאז יש לסוכה צורה של דירה בהיות בה שלשה מימדים השתיים כהלכתן מבטאים את צורת האות ד'

דהיינו האורך והרוחב שזה השטח, ועדיין חסר את הגובה וזה נשלם בטפח של השלישית שאינה מחוברת אליהם וממילא היא מסמלת מימד שלישי, ובזה נשלמים שלשת המימדים שיש בשביל שתהיה דירה [ואף שהמדובר רק בדפנות והם עצמן צריכות להיות גבוהות י' טפחים, ויש בכל דופן גם גובה, מ"מ רמז יש כאן לשלשת המימדים הנצרכים בסוכה הנרמזים בצורת שלשת הדפנות, והבן].

**

מלשון הספר אור תורה להגרי"א חבר

ספר אור תורה - אות כו – להגרי"א חבר

"ונקראת התורה סם חיים ועל זה אמרו (שבת קד., מגילה ב:) מם וסמך שבלוחות בנם היו עומדים, כי כלם יש להם בית אחיזה וב' אותיות אלו הם פורחים באויר. והענין כי מלוי יו"ד הוא ו"ד, והם נכללים מאות השורש ונעשים ס' ומ"ם. והטעם בזה כי בכל גשם יש בו ג' קוטרים נקודה וקו ושטח והם נתפסים רק במחשבה ואין להם מהות, כי י' התחלת הנקודה והוא במחשבה לבד, ו' הוא הקו והוא גם כן במחשבה שאין לה רוחב שאם לא כן היה בכלל שטח, ושטח הוא אורך ורוחב ואין לו גובה רק במחשבה והוא אות ד', והם בציור זה יוד ואלו הג' הם שורש כל הנבראים".

"והכל נברא בתורה שתחלה שעדיין לא נתגשמו לא היה רק בבחינת ג' אלו, עד שבאו לעולם הזה ושם נתגשמו במעשים גופניים, והתורה באתה בלבוש גשמי, והוא המעוקב שיש לו אורך ורוחב וגובה והוא נרמז באות ה, שב' קוין של הד' הם אורך ורוחב, והקו שבשמאל מרמז על הגובה, וזה שאמר (מנחות כט, ב) בי"ה ה' צור עולמים (ישעיה כו, ד), בי' נברא עולם הבא, ובה' עולם הזה, שעולם הבא שהם בבחינת רוחנית ואין נתפסות בגשם הם נכללים ביו"ד, והם ב' בחינות הנ"ל שיצאו מגלוי לגלוי יותר אבל עדין לא נתגשמו עד שבאו לעולם הזה, שם היו בבחינת אות ה' כמו שכתבנו. ואלו ו"ד כל אחד הוא נכלל מן השורש שהוא י', ונעשו בבחינת ס' ומ"ם, אבל אין להם בית אחיזה כי הם רוחניים ופורחין באויר, לכן הם עומדים בנם, והלוחות עצמם הוא בבחינת התגלמם בעולם הזה, והם לוחות אבן שחצב משה בהר ורק כתובים באצבע אלקים, ולכן הלוחות היו ארכם ששה ורחבם ששה ועובים ששה, והם ג' קוים הנזכרים לעיל אורך ורוחב וגובה של מעוקב".

"ועיקר אחיזת היצר הרע הוא רק למטה בעת שהנפש מתלבש בגוף, והוא לב האבן שבאדם כמו שנאמר והסירותי את לב האבן כו' (יחזקאל יא, יט), וכשאדם עוסק בתורה שהוא בשמים ממעל שהיא כלה קדושה מטהרת את לב האבן, והוא המכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלחת (שמות לב, טז), ואמרו (אבות פרק ו משנה ב) אל תקרי חרות אלא חרות, שעל ידי התורה נעשה בן חורין מיצר הרע, והם אותיות ס' ומ"ם שבלוחות, שבנם היו עומדים הם הממהרים האדם מכל סיג, ולכן אמרו (קדושין ל, ב) שנעשה לו ס"ם חיים, וכל זה נרמז בתורה שהיא נכלל הכל בלחות שהי' הוא יו"ד הדברות, וס' הם ס' מסכתות של תורה שבעל פה, ומ' הוא מ' יום שהיה משה רבנו עליו השלום בהר לקבל התורה".

**

עוד בעניין יו"ד ויד

יד מלשון ידה

ועתה לאחר הקדמות אלו יאירו לן דברים שכתב בספר הכתב והקבלה באופן נפלא ומיוחד, דהנה הוא האריך בחידוש שפתחנו בו שי"ד מלשון יד"ה והיינו שהיד יכולה להתפשט ולהתרחק ביותר והיינו מלשון יד"ה שמשמעותו לשון של זריקה כמו "וידו אבן", ובזה הוא מסביר שהרשות של האדם נקראת "ידו" כי עד שם מתפשט כח קניינו וכו'. ודבריו מושתתים כבר בספר חשק שלמה, ונביא הלשונות בהמשך המאמר במסגרת.

מדוע בית הסתרים אינו מטמא דאינו כיד הגלויה

אולם הוא מוסיף עוד חידוש נפלא שדרשו חז"ל שבית הסתרים אינו נטמא באדם מהפסוק "וידיו לא שטף במים" שכמו שידיו גלוים אף כל מקום גלוי צריך טבילה, אבל בית הסתרים אינו טעון ביאת מים, כלומר שאין צריכים מי הטבילה לבוא שם, וכמו כן לגבי טומאה שאינו נטמא אם נגע בו הטמא בבית סתריו.

והנה מבאר הכתב והקבלה שהיד מתפשטת לאורך ולרוחב כצורת האות ד' והיינו שני המימדים הגלויים אולם אין ביטוי למימד השלישי של העובי או הגובה דהיינו המימד המעוקב שהוא מקום הנסתר, ולכן לומדים דייקא מידיו שבית הסתרים אינו טעון טבילה.

והדברים נפלאים ביותר על פי דברי הגרי"א חבר הנ"ל שביו"ד שזה מלשון י"ד נרמזים רק שני המימדים הגלויים ואילו המימד השלישי נרמז דייקא באות ה', ה' יראנו נפלאות מתורתו.

והא לן מלשונו הזהב של בעל הכתב והקבלה ומדברי החשק שלמה בכל זה.

הכתב והקבלה (ויקרא טו יא)

"ומצאנו עוד הוראת מלת יד על הדבר המתפשט ומתרחב בכמותו, כמו זה הים גדול ורחב ידים (תהלים ק"ח), וישימו לה ידים (מ"ב י"א) ר"ל מקום פנוי, ועל המרחיב גבול מדינתו אמר (ש"ב ח') להשיב ידו בנהר פרת, ושפת הים והנחל המתפשט בכמותו נקרא יד הירדן, יד הנחל (דברים ב'), ובזה יש להבדיל בין שם מקום לבין שם יד שהוראתו גם כן מקום, כמו ויד תהיה לך מחוץ למחנה, שהמקום הוא המתקומם ר"ל מרחב המיוחד לדבר אחר הממלא אותו ושוכן עליו, אמנם שם יד על שטחיות הדבר המתפשט בכמותו (געריימיגער ארט), והונח שם יד על אבר האדם (האנד) ע"ש ההתפשטות וההתרחבות, שהוא הוא האבר המיוחד באדם אשר בו יכול לפשוט ולהושיט יותר מכל האברים, גמול ידה הדה (ישעיה י"א) דתרגומו יושיט".

"ולזה יורה פעל ידה על הזריקה, וידו אבן בי, כי הדבר הנזרק מתפשט ממקום מנוחתו מרחק מקומי (וקרוב לומר שמענין זה לשון על יד ששמשו רבותינו (ריש נדה) באמרם מעל"ע ממעט על יד מפקידה, ופקידה ממעטת על יד מעל"ע, וכוונתם בלשון על יד התפשטות הזמני (צייטרוים) וטעמו הזמן היותר קצר שבשניהם מקצר וממעט את הזמן המתפשט בהמשכתו יותר ממנו, ופירוש רש"י שם דחוק מאד בזה, ואפשר שמזה הענין ג"כ יד ליד לא ינקה רע (משלי י"א) מלת יד הראשון הוא לשון עונש כמו יד ה' נגעה בי, ומלת ליד השני הוא על התפשטות המשכת הזמני, וטעמו אף שאנו רואים בעוה"ז רשע וטוב לו ויצליח בכל אשר יעשה, הנה עונש מעשיו הרעים מאריכין לו עד בא יומו אחר עבור המשכת זמן חיי נשמיותו, ותרגומו (דער באזעוויכט ענטגעהעט דער שטראפע ניכט) גם בזה דברי המפרשים דחוקים)".

"והנה בכל שטחית החיצוני שבגוף האדם הוא מתרחק ומתפשט בענינו, חוץ מן האיברים המיוחדים שיש להם תוך ופנימית שמצד מקיפיהם הם כרוכים מקופלים ומצומצמים בכמותם מחוסרי התרחבות והתפשטות".

"ואחרי שמבואר שהאדם מתואר ע"ש אבר היד שבו, שפיר נוכל לומר כי לא יתואר בשם זה רק חלק הגוף המתרחב ומתפשט בו, לא על חלקי אבריו שהם מצומצמים בענינם מחוסרי התרחבות והתפשטות, ויתורגם ידיו (פרייע קארפערטהיילע), ואחרי שכל דבר שאינו כרוך ומקופל אבל הוא מופשט בשיטתו כולו גלוי לעין ההכרה שאין בו ענין נעלם ומקופל, לכן אמרו רבותינו מה ידיו בנראה אף כל הנראה פרט לבית הסתרים, ולדעתם יתורגם ידיו (זיכטבארער קארפערטהייל), ובזה דעת רבותינו מבוארת על לשון המקרא עצמו".

ספר חשק שלמה (השורשים) אות י - שורש יד

"וכן יקרא רשות האדם "יד", "וַיִּקַּח אֶת כָּל אַרְצוֹ מִיָּדוֹ" (במדבר כא, כו), "חֶלְקַת יוֹאָב אֶל יָדִי" (שמו"ב יד, ל) "עַל יָדוֹ הֶחֱזִיק" (נחמיה ג, ח) כלומר סמוך לרשותו. ויקרא ג"כ "יד" השטח הפנוי שיש בו רווחה ותפיסת יד לעשות שם דבר, כמו "וְהָאָרֶץ הִנֵּה רַחֲבַת יָדַיִם" (בראשית לד, כא), "זֶה הַיָּם גָּדוֹל וּרְחַב יָדַיִם" (תהלים קד, כה), "וַיָּשִׂמוּ לָהּ יָדַיִם" (מל"ב יא, טז) "עַל יַד הַיְאוֹר" (שמות ב, ה), "וְעַל יַד הַיַּרְדֵּן" (במדבר יג, כט), "בְּעַד יַד הַשַּׁעַר" (שמו"א ד, יח). ועוד כיוצא באלו שמושי שם "יד" בדרך הַשְׁאָלָה מן אבר יד לפי מה שזה האבר היותר מוכשר לתפיסה ולהשלמת כל מיני מעשים מכל שאר אברי הגוף. וכבר נתבאר בשרש "דד" ששם "יד" ג"כ מלשון הַפְרָשָׁה שהיד נפרש ומחולק מן הגוף וכטעם "דד", עיין שרש "דד". והפעל מן יד "ידה", "הִרְכִּי קֶשֶׁת יְדוּ אֵלֶיהָ" (ירמיה נ, יד) "לְיַדּוֹת אֶת כַּרְנוֹת הַגּוֹיִם" (זכירה ב, ד) "וַיַּדּוּ אֶבֶן בִּי" (איכה ג, נג) "יַדּוּ גּוֹרָל" (יואל ד, ג) כולם לשון זריקה ביד".

הכתב והקבלה (ויקרא ה ח)

"לכן נ"ל לפרש מלת והתודה לפי העיקר המכוון בענין ודוי החטא, והוא עזיבת והרחקת החטא, כי שרשו ידה אשר הוראתו הרחקה והשלכה, כמו וידו אבן בי, ידו עליה גורל, והמקום המוצנע המרוחק מחברת בני אדם נקרא יד, כמו ויד תהיה לך מחוץ למחנה, וכן חלק המופרש מן הכלל נקרא יד כמו חמש ידות (בראשית מ"ג), והמכוון בלשון ודוי חטא, הרחקת ועזיבת החטא (זינדענטפערנונג), ולפי שצריך התחזקות רב להתרחקות החטא אחרי שנעשה אצלו כטבע שניה לכן נאמר בלשון התפעל והתודה (ענטשליסע זיך אבצולעגען)".

***

דף היומי – מסכת בכורות

סוד אלול ומעשר בהמה בסוד נעוץ סופו בתחילתו

בהא דאלול ראש השנה למעשר בהמה

והנה על פי מה שכתבנו יפתח לן עוד פתח בדיני מעשר בהמה ששנינו בה שראש השנה שלה הוא אחד באלול לשיטת ת"ק במשנה דריש מסכת ראש השנה, וכן במשנה בבכורות (נז:) הובאה דיעה זו בשם רבי מאיר, ובגמרא במסכת ראש השנה נתבאר בטעמא דמילתא, שכמו שבמעשר דגן אזי סמוך לגמרו עישורו כמו"כ במעשר בהמה סמוך לגמרו עישורו והיינו שהדגן נמצא כל הקיץ על פני השדה בכדי שיתייבש ולכן אין עושין ממנו גורן רק בתשרי ולכן אז ראש השנה שלהם לעישורן, וכמו כן בבהמה שהיא מתעברת בניסן ועיבורה חמש חדשים

ויולדת באב ולכן סמוך לגמרו עישורו שזהו אלול שאז ראש השנה למעשר בהמה להנך תנאי.

ועכ"פ, נמצא שאלול יש בו שני תכונות מצד אחד הוא סוף השנה ואילו מאידך הוא ראש השנה למעשר בהמה שמאז נחשבות הבהמות של השנה החדשה, וחיובן חל בפני עצמן, ויכנסו לדיר להתעשר רק עם הנולדים מכאן ואילך.

נעוץ סופו בתחילתו

ויבואר לדברינו, שמעשר בהמה קשור ושייך לדיני הבכור, בכדי לנעוץ תחילת המספר שהוא הבכור והראשית, לסוף המספר שהוא המעשר וכדברי הראשונים שהבאנו בתחילת המאמר, ובזה מתחדד החידוש של "עשר ולא תשע", שאף העשירי הנראה נפרד מהמשפיע כביכול הרי הוא ג"כ במנין העשר וכלול בו יתברך, וממילא מבואר שדייקא באלול שהוא זמן של סוף השנה דייקא או אז הוא נעשה לראש השנה למעשר בהמה, כי בזה מתגלה הדבר של "נעוץ סופו בתחילתו" המורה על אחדותו יתברך שמו.

אלול והימים נוראים ומעשר בהמה

ולכן מצינו ג"כ שיש חשבון של ב"ן ימים כמנין בהמ"ה מראש חודש אלול עד שמחת תורה, ולכאורה הלא אלול הוא סוף שנה, והיאך יצטרף עם החשבון של ימי תשרי, או באופן אחר, דמדוע יתחילו הימים הנוראים באלול שהוא סוף השנה, ולא בתחילת השנה, אלא שבאמת כמו שרואים במעשר בהמה שנעוץ סופו בתחילתו ואחד באלול הוא ר"ה למעשר בהמה, כן הוא הדבר לגבי הימים הנוראים שמתחילים באחד באלול ומסיימים ביום כיפור והחיצונות של יום כיפור מסתיים בשמחת תורה ונמצא שהכל נעוץ זה בזה סוף השנה של אלול עם תחילת השנה של תשרי.

וזהו שביום הכיפורים שבו גמר החותם ואז עוברין לפניו יתברך כבני מרון, ונחתמים לחיים כבמעשר בהמה, ואילו הגילוי של החותם בחיצוניות נעשה בשמחת תורה שאז קורין בתורה (בחוץ לארץ) את הקריאה של עשר תעשר שעולה גם על מעשר בהמה, כי בשני מעשרות הכתוב מדבר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה, כדרשת הגמרא בזה בפירקין בכ"מ.

דברי האמרי נועם והעטרת ישועה בכל זה

ובספה"ק אמרי נועם (פרשת ראה, ועוד) הבחין בזה, וכתב בזה"ל "וזהו [ר"ה ב.] 'באחד באלול ראש השנה', היינו, שנכלל בו בחינת ראש השנה, שהוא ראשית ימים הטובים עד 'למעשר בהמה', שהוא שמיני עצרת יום אחרון של הימים טובים, וקורין בו (דברים יד כב) עשר תעשר, כי רומז על רגל רביעי בחינת מלכות ספירה עשירית, ונגמר אז מספר נ"ב ימים העולה בהמ"ה, על כן נקרא מעשר בהמה, והוא 'באחד' הוא הכולל הכל מראש השנה שהוא בחינת ראש וכתר כידוע, עד שמיני עצרת בחינת מלכות. ועל כן אלו"ל הוא ל"ו פעמים א"ל עולה כת"ר מלכו"ת, לרמז על הנ"ל כללות כל הימים הבאים".

ובספר עטרת ישועה (על מועדים - לראש חודש אלול, אות ג') הוסיף על דברי זקנו, שזה סוד מה דאיתא בספר יצירה שהאות י' היא האות של חודש אלול, והיינו מעשר בהמה שיש בו הדגשה על העשירי קודש שזה האות יו"ד.

ועוד ביאר בזה את הרמז הידוע בפסוק "עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון" שיש בו

ר״ת אלול בתיבות ל׳בושה ו׳תשחק ל׳יום א׳חרון, כי אלול בחינה אחרונה של השנה.

וזה לשונו ״בפסוק עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון [משלי לא כה]. על פי מה שפירש מרן זצ״ל ׳באחד באלול ראש השנה למעשר בהמה׳ [ר״ה ב.], אשר מעשר בהמה רומז לשמיני עצרת ביום נ״ב מימי הרצון כמספר בהמ״ה, ואנו קורין אז עשר תעשר, על כן אח״ד עם אלו״ל הוא מספר הכנ״ה, שתיכף בהתחלת ימי אלול אנו עושין הכנה על שמיני עצרת, עיין בדבריו הקדושים בספרו אמרי נועם [מועדים ח״ג במאמרי שמיני עצרת ד״ה במאמרם ז״ל]. ולדעתי מרומז זאת בקרא ׳עוז והדר לבושה ותשחק ליום אחרון׳, כי ׳עז׳ מספר יו״ד עם אלו״ל כדברי הספר יצירה [פרק ה משנה י] **׳המליך אות יו״ד וברא בו אלול׳**, ואז תיכף עושין הכנה על ׳ותשחק ליום אחרון׳ הרומז לשמיני עצרת שהוא יום אחרון מזמן שמחתנו, וזהו ׳ותשחק׳ דייקא הרומז על זמן שמחתנו. [מכתי״ק]״.

**

עשירי מאליו קדוש

דינא דגמרא

איתא בגמרא (בכורות נט.), ״אמר רבא עשירי מאליו הוא קדוש״, ופרש״י ״קדוש מאליו - שאם מנה עשר ונשתייר עשירי בדיר אע״פ שלא יצא ולא מנאו קדוש מאליו״.

כח הרוחני שבעשירי שאינו תלוי בידי אדם

ויש לבאר בזה דהנה האות העשירית היא האות יו״ד, וכתב בספר התמונה (תמונה ראשונה) שהיא אות שאין לה צורה ותמונה, וביארנו בזה באריכות במאמרי האותיות באות יו״ד, שבבריאה אנו רואים רק תשעה חלקים ואילו העשירי אינו נראה כלל, שהרי יש אורך ורוחב ועובי [או גובה] וכל מימד מאלו יש לו שלשה הגדרות של ראש תוך סוף [באורך] או של ימין שמאל אמצע [ברוחב], או של מעלה מטה ואמצע [בגובה], הרי כאן תשעה ואילו העשרה הוא כלליות כולם יחד, שאין נראה בו שום הוספה או מהות בפני עצמה, רק היותו כולל את הקודמים לו כולם יחד.

והיינו שהאות י׳ אינה נראית לעין, וזהו שהספר יצירה צריך להזהיר ש״עשר ולא תשע״, והארכנו שם בכל זה שהחלק של המלכות נראית כנפרדת כאילו אינה מכלל המשפיע שהרי היא קומה לעצמה וזה מורה על פירוד ח״ו, ועל זה באה האזהרה שבאמת ישנם עשר ואין המלכות נפרדת אף שנראית כקומה בפני עצמה, והדברים ארוכים.

ומעתה זהו סוד דינא דרבא שהעשירי קדוש מאליו ואינו צריך לפעולה בהיותו מורה על הכח הנעלם המסתתר, וכמו שביארנו שם שהדינים של בכור ומעשר נעוצים זה בזה ודומים זה לזה ונשנו יחד, כי זה מורה על ״נעוץ סופו בתחילתו״ שכמו שנקודת ההתחלה אינה בת מדידה שהעיגול אינו נמדד בדיוק בשום אופן, כמו כן הסוף והתכלית של המעשר שהוא שלימות המספר המסתיים בעשר הרי הוא שוב חוזר לנקודה ויש בו כח רוחני ונעלם שהוא אינו מן המדה, וזהו שהעשירי קדוש מאליו ללא מגע

יד אדם, ודי בזה שיספור תשע וממילא העשירי קדוש.

יש צדיק שמעלתו מצד קיבוץ בני האדם אצלו

ונביא בזה עוד מדברי קדשו של בעל העטרת **ישועה** (מועדים - בנוסח הסליחות של ערב ראש השנה, אות כב), ויובנו דבריו ביותר על פי הנאמר למעלה בדברינו, "לעמך מליץ יושר תמנה וכו' תעבורנה הצאן על ידי מונה [סליחה כו]. הנה יש ב' מיני צדיקים, יש צדיק אשר בעצם הוא גדול וקדוש בתורה ועבודה ופרישות, ויש צדיק אשר בעצם אינו גדול כל כך, רק על ידי שמתאספין אליו חסידים ויראי ד' נעשה גם הוא כלי לקבל הארת הקדושה מן הנלווים אליו".

"וזה שפירש אא"ז הקדוש מראפשיץ זצוק"ל הפסוק 'והאיש משה עניו מאוד' [במדבר יב ג], שהעניוות שלו היתה שחישב בדעתו שכל העבדות והקדושה שלו אינו רק הארה 'מכל האדם אשר על פני האדמה', אבל הוא בעצם אינו קדוש, עד כאן דבריו הקדושים עיי"ש [בספה"ק זרע קודש פרשת בהעלותך עה"פ והאיש משה עניו מאוד]. **והנה גבי מעשר בהמה אמרו ז"ל עשירי מאליו הוא קדוש [בכורות נט.], היינו, שאין לעשירי שום מעלה, אך על ידי שנמנו קודם לו תשעה נעשה הוא קדוש ממילא. והוא דמיון הצדיק שאין בו בעצם קדושה, ורק על ידי שנתלקטו אליו אסיפת יראי ד' נעשה הוא קדוש ממילא, ובאמת גם זה הוא טוב שיש לו כח כזה שיתאספו אליו יראי ד' וחסידים".**

"ועל פי זה פירשתי [בפרשת נח מאמר ד] דברי הש"ס בסוכה [יב.] 'תעשה ולא מן העשוי', היינו, אתה בעצמך תעשה הקדושה ועבודה, ולא מן העשוי מאחרים שהם ישפיעו לך קדושה. ואידך שם סובר לקיטתן זו היא עשייתן, היינו, כיון שיש לו כח כזה שיתלקטו אליו יראי ד', זהו עבדות ועשי' שלו. ועל פי זה יתפרש היטב, 'לעמך מליץ יושר תמנה', הוא צדיק הדור הממליץ טוב על ישראל, תמנה אותו לראש. ושמא תאמר אין בזמנינו צדיק בקדושה ופרישות שיוכל להיות מליץ על ישראל, וזהו שמפרש אחר כך 'תעבורנה הצאן על ידי מונה', פירוש, כמו גבי מעשר בהמה כאשר עוברים הצאן במנין להתעשר **הרי עשירי מאליו הוא קדוש, לזאת גם בזמנינו הצדיק שמתאספין אליו חסידים ויראים, בכחו להמליץ טוב על ישראל".**

הושענא עליית שבטים ותחת השבט

ועוד כתב במק"א (בנוסח הושענות אות ה'), בזה הלשון "א"י הושענא עלית שבטים. על פי מה שפירשתי בנוסח הסליחות לערב ראש השנה, 'לעמך מליץ יושר תמנה תעבורנה הצאן ע"י מונה', אשר מליץ יושר רומז על צדיק הדור, שצריך כל אחד להתמנות עליו, ויש ראיה מן מעשר בהמה דאמרינן עשירי מאליו קדוש [בכורות נט.], כך הצדיק על ידי שנתלקטו ונאספו אליו אנשים חסידים יראי ד' נעשה קדוש מאליו, עיי"ש במה שפירשתי. [במאמר כב לסליחות דערב ר"ה], וזהו 'הושענא עלית שבטים', פירוש, שתושיע את בני ישראל על ידי צדיקי הדור, כי יש ראיה מן מעשר בקר וצאן העוברים תחת השבט דאמרינן העשירי מאליו הוא קדוש, כן הם צדיקי הדור".

הושענא מרוטת לחי ונתונה למכים

וכן כתב עוד (שם באות כ'), "א"י מרוטת לחי, נתונה למכים. כי יש ב' דברים שהם קדושים מאליהם, והם לח"י העומד מאליו, ומעשר בהמה שהעשירי מאליו הוא קדוש. וזהו 'מרוטת לחי' רומז על לחי העומד מאליו, 'נתונה למכים' רומז

על מעשר בהמה העובר תחת השבט ומאליו הוא קדוש, כמו שאיתא בפייט [בסליחות לערב ר"ה סליחה כו] לעמך מליץ יושר תמנה תעבורנה הצאן על ידי מונה".

**

עוד בשייכות הבכור והמעשר

האמהות גועות והן יוצאות אחריהן

והנה עוד יש להוסיף בעניין השייכות של המעשר לבכור, דהא תנן במשנה (בכורות נח:) בסדר הפרשת מעשר בהמה שהיו מעמידין את האמהות של הבהמות מחוץ לדיר והבהמות החדשות של השנה החדשה שהם נכנסין לדיר להתעשר רואות את אמותיהן וכך הם עוברין ויוצאין לקראתן.

וזה נלמד מהכתוב "כל אשר יעבור תחת הבשט" ובעינן ישעברו מאליהן ללא פעולה, ושואלת הגמרא שנזרוק להם עשבים וירקות וכך יצאו לחוץ, מתרצת הגמרא שא"כ יצאו גם הלקוח וגם היתום שפטורין ממעשר, ולכן על ידי אמותיהן לא יצאו הלקוח והיתום שאין להם את אמותיהן שם.

וזה לשון המשנה שם: "תנו רבנן באי זה צד מעשר כונסן לדיר ועושה להם פתח קטן כדי שלא יהו שנים יכולין לצאת כאחד אימותיהם מבחוץ והם מבפנים וגועות ויוצאות לקראת אמן ולפקינהו אינהו יעבור כתיב ולא שיעבירוהו ולשדי להו ירקא וליפקו לותיה אמר רב הונא גזירה משום לקוח ומשום יתום".

רואים בדברי המשנה שם שהמעשר בהמה זה המשך לדיני ההולדה, והיינו הבהמות החדשות שנולדו כעת בשנה זו, ועדיין קשורין לאמן דייקא כמו שבדיני בכור תליא הכל בפטר רחם של האם, והיינו שהמעשר והבכור מישך שייכי אהדדי.

